

De Antwerpse kathedraal

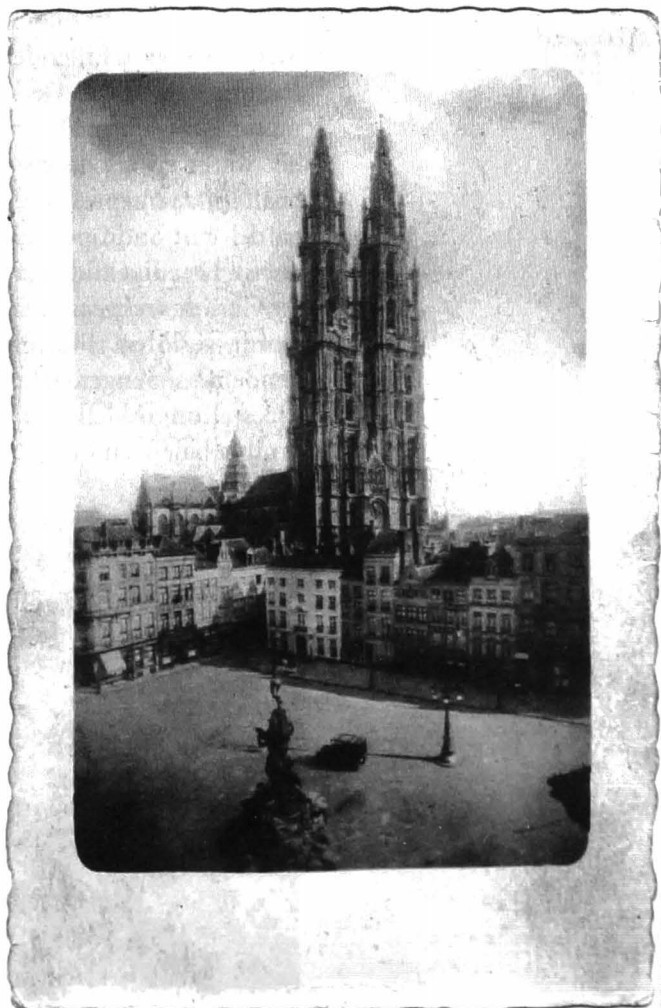
Werner van Hoof

In de collectie van het Antwerpse Volkkundemuseum zit er een ansichtkaart van de Antwerpse kathedraal (VM 6213-947). Het is een fotoafdruk in sepiakleuren die dateert van tussen 1900 en 1920. De fotograaf is onbekend.

We zien een stuk van de Grote Markt met op de voorgrond het Brabo-standbeeld van de beeldhouwer Jef Lambeaux. Rechts hiervan staat een veelarmige lantaarnpaal. Tussen beide in is er een personenauto geparkeerd. Het merk en type zijn niet te achterhalen maar het is duidelijk een auto uit het begin van de 20ste eeuw. In de rechter benedenhoek komt nog net de schaduw van het stadhuis in beeld. Deze schaduw - samen met die van de lantaarnpaal - verraaft dat de zon al naar het westen is gedraaid. Deze foto is dus genomen in de namiddag. Er zijn geen mensen te zien op deze foto. Dat heeft te maken met de lange belichtings-tijd die nodig was om dit beeld te maken. Op de Grote Markt heerst volmaakte rust. De huizen aan de zuid- en oostkant van de markt zijn winkels en enkele horeca-za-ken. Volgens het telefoonboek van de gebroeders Ratinckx (drukkers, lithogra-fen, registerfabriek, Grote Markt 40-42, tel. 1000) uit 1913, waren er in de huizen op de foto een café-brasserie, een pren-ten- en papierhandel, een apotheker, een depositaris van mineraal water Aachen Burtscheider Sprudel, het bedrijf Biscuit belge, het emigrantenhotel Atlantic, een tabaks- en sigarenzaak. Verder ook een aantal weduwen die een zaak uitbaatten: weduwe Lannoye had een timmermans-bedrijf en weduwe A. de Vry-Verhaegen baatte het café Brouwershuis uit.

Centraal op de foto, gedeeltelijk verscho-len achter de huizen aan de Grote Markt, staat de Antwerpse kathedraal. Wie de foto snel bekijkt heeft de indruk dat het een gewone foto is van de Antwerpse kathedraal. Eén van de vele foto's uit het

Ansichtkaart, 'de Antwerpse kathedraal gezien vanaf de Grote Markt', ca. 1900-1920. (foto: Volkkundemuseum, Antwerpen)

begin van de 20ste eeuw. Vele ansichtkaarten uit die tijd zijn een soort staatsieportretten van de markantste gebouwen van een stad. De architectuur met hoge symboolwaarde wordt in de kijker gezet: stadhuis, theaters, kerken, stations. In deze rij ontbreekt in Antwerpen de kathedraal nooit. In het begin van de 20ste eeuw, lang voor het masatoerisme, is deze *landmark* in de eerste plaats een symbool voor de inwoners van deze stad en de zeelui die de haven aandoen. De ansichtkaarten met de Onze-Lieve-Vrouwetoren zijn erg geliefd.

Wie deze foto wat nauwkeuriger bekijkt, ziet dat ze eigenlijk heel bijzonder is. De kathedraal heeft twee torens. Naast de afgewerkte noordelijke toren reikt ook de zuidelijke toren ten hemel. Deze foto laat de Antwerpse kathedraal zien zoals ze oorspronkelijk gepland was, met twee hoge torens. In 1533 werd de kerk door brand verwoest. De wederopbouw vroeg zoveel tijd en fondsen dat het afwerken van de tweede toren er nooit van is gekomen. Door de eeuwen heen zijn er afbeeldingen gemaakt van een kathedraal met twee torens. Het afwerken van die ene toren is bij bevolking en kunstenaars blijven leven. De uitvinding van de fotografie maakt het mogelijk de werkelijkheid te manipuleren en dit op een manier die als "echt" wordt ervaren. De maker van deze foto (onbekend maar zeer waarschijnlijk een man) realiseert wat anderen niet is gelukt: hij bouwt de zuidelijke toren en maakt daarmee de kathedraal af volgens plan.

De fotograaf zet de kijker op het verkeerde been. Hij laat ons zien wat hij wil dat wij zien: in dit geval een volledig afgewerkte kathedraal. De foto laat zien dat trucage in de fotografie altijd al heeft bestaan. Al in 1863 vraagt de fotograaf Disdéri een patent aan dat de rechten moest beschermen van zijn "*mosaic*", een fotomontage met de portretten van verschillende mensen.⁽¹⁾ Henri Peach Robinson manipuleert rond 1870 zijn *seascapes* door lucht en water aan elkaar te monteren.⁽²⁾ De grenzen en mogelijkheden van het nieuwe medium werden al vroeg afgetast en op een creatieve manier naar de hand gezet. Wie deze foto uit het begin van de 20ste eeuw heeft gemaakt, weten we niet. De vervaardiger was zeker iemand die vakkundig kon monteren. Nergens op de foto is te merken dat de zuidelijke toren is "aangehecht". Ook aan de details is gedacht. Zo heeft de zuidelijke toren geen uurwerk. Het moet een hele klus geweest zijn om dit beeld zo overtuigend te construeren. Sampling en fotoshoppen ruim voor de uitvinding van enige computer of fotosoftware. De fotografie als een machine die de wereld terug haar betoverende glans geeft. De fotografie die de werkelijkheid verandert in een bevreemdende realiteit die alle hautaine aanspraken op kennis gracieus weerlegt.⁽³⁾ Fotografie als schijnbeweging met deze onbekende fotograaf als begenadigd dribbelaar.

1) Michel FRIZOT (ed.), *New history of Photography*, Köln, 1998, p. 112.
 2) Margret F. HARKER, *Henry Peach Robinson. Master of Photographic Art 1830-1901*, Oxford, 1988, p. 53.
 3) Steven HUMBLET, *Fotografie als schijnbeweging*, in: *Through the Looking Glass*. Karin Borgouts Photographs, Kalmthout, 2004, p. 33.